

Літературно-музична композиція «Доля Кобзаря»

Підготувала: Лесюк Н. Д. для учнів 5-9 класів

Мета: узагальнити матеріал про життєвий і творчий шлях геніального поета України Т. Г. Шевченка; удосконалювати навички виразного читання; розвивати пам'ять, логічне й образне мислення, артистичні здібності учнів, творчу уяву; виховувати почуття пошани й захоплення видатними українцями, людьми праці і слова, які віддали життя за рідну Україну.

Обладнання: святково прибраний стіл, на ньому портрет Шевченка; зразки видань «Кобзаря»; література про нього та його діяльність; свічка у підсвічнику; вислови Тараса Григоровича Шевченка, магнітофон із записами пісень «Зоре моя вечірняя», пісня про козаків, «Виростеш ти, сину...», «Ой, у лузі червона калина...», «Заповіт»; предмети, необхідні для інсценізації уривків творів.

1ведучий: Щовесни, коли тануть сніги

І на рясті просяє веселка,

Повні сил і живої снаги,

Ми вшановуєм пам'ять Шевченка

2 ведучий: Ти, Тарасе, сьогодні

Нас зібрав до купи

І зійшлися в цьому залі

Шевченка онуки.

1 вед.: Тарас Шевченко – провісник нового життя, народний пророк, титан духу, перший, хто відверто закликав український народ: ...Вставайте.

Кайдани порвіте

І вражою злою кровю

Волю окропіте.

2 вед.: Коли характеризують народ , то передовсім називають
найталановитіших, найкращих його представників. Україна – це
Шевченко. У ньому наша історія, буття, наші болі і мрії.

1 вед.: Ми зібралися в нашій світлиці, щоб вклонитися великому
українському Пророкові. Він став для України заповітною думою, її
безсмертною піснею.

Дівчина із запаленою свічкою читає:

Свічку поставлю, свічку поставлю

І перед образом , й перед тобою.

І хоч у мріях народ свій заставляю

Стати навколішки, поряд зі мною,

І помолитись за тебе, Кобзарю,

Щиро, - хоч раз би! – як перед Богом.

Все ж українці ми, а не хазари.

Гори ж моя, свічко, гори нам ще довго!

2 вед.: Тарас Григорович Шевченко! Це ім'я стало символом нашого
народу. Його портрети – в кожній хаті, його «Кобзар» лежить на столі
поруч з хлібом, а слова його пісні вишиті на рушниках.

1 вед.: Не на шовкових пелюшках,

Не у величному палаці –

В хатині бідній він родивсь
Серед неволі, тьми і праці.
2 вед.: В похилій хаті, край села,
Над ставом чистим і прозорим,
Життя Тарасику дала
Кріпачка-мати, вбита горем

Тарас: І досі сниться під горою, між вербами та над водою біленька
хаточка... Наша бідна, старенька хата з потемнілою солом'яною
покрівлею і чорним димарем, біля хати на причілку – яблуня з
червонобокими яблуками, а навколо яблуні – квітник, улюбленець моєї
незабутньої неньки, моєї терплячої, моєї ніжної неньки!..

Мати: Сину мій, прости, що доля буде твоя тяжкою, бо народжений ти
невільником – кріпаком. Сину мій, моя дитино, яким воно буде твоє
майбутнє? Чи матимеш ти кусень хліба, свою господу, стріху над
головою?

Як гірко, як нестерпне жаль,
Що долі нам нема з тобою.
Ми вбогі, змучені раби,
Не маєм радісної днини...
Нам вік доводиться терпіть,
Не розгинать своєї спини.
Промовиш слово – і нагай
Над головою люто свисне,

І так усюди – з краю в край
Панує рабство ненависне.
Росте неправда на землі
Згорьованій, сльозами злитій.
О любі діточки малі,
Одні залишитесь на світі!
Ну хто замінить вам мене,
Рожеві квіти нещасливі,
Коли безжальна смерть зітне
Мене на довгій панській ниві?

Тарас: В тім гаю, у тій хатині, у раю,
Я бачив пекло... Там неволя,
Робота тяжкая,
Ніколи і помолитись не дають.
Там матір добрую мою
Ще молодую у могилу
Нужда та праця положила.

Батько: Синові Тарасу з мого хазяйства нічого не треба: він буде неабияким
чоловіком: з його буде або щось дуже добре, або велике ледащо. Для
його моє наслідство нічого не значить, або нічого не допоможе.

Тарас: Там батько, плачучи з дітьми
(А ми малі були та голі),

Не витерпів лихої долі –
Умер на панщині... А ми
Розлізлися межи людьми,
Мов мишенята.

1 вед.: Життя Тараса від народження було сповнене великого горя.

Тарас: Єсть на світі доля...

А хто її знає?

Єсть на світі воля,

А хто її має?

Єсть люди на світі,

Сріблом-злотом сяють,

Здається панують,

А долі не знають.

Ні долі, ні волі

У мене нема.

Зосталася тільки надія одна

2 вед.: Життєву біду він не знав з чуток, а насправді: злидні переслідували і
його, і все, що було йому близьке.

1 вед.: Дитячі роки Шевченка проходили у мальовничому селі Кирилівка.

Батько був хліборобом, добрим стельмахом та чумаком, вмів читати і
писати. Мати передала у спадок потяг до малювання та співу. Вона
любила дітей понад усе.

2 вед.: Бувало блукає мале, босоноге, біляве хлоп'я попід дібровами, через
Гарбузів яр, через левади... і як прийде, то так і розказує, щебече, а
потім пригорнеться до неньки, то так і засне...

Сценка «Як Тарас чумакував»

Пісня «Зоре моя вечірняя»

1 вед.: Тарас був допитливою дитиною. Йог цікавила історія, минувшина. І
все він хотів знати, і все хотів уміти.

Інсценізація уривка з твору С. Васильченка «В бур'янах»

Пісня про козаків.

2 вед.: Змалку в обдарованій від природи дитині прокинувся талант
художника. Це було звичайне дитяче захоплення. Вугіллям, крейдою чи
олівцем він малював скрізь, де тільки міг: на стінах, на дверях, на
папері. Прагнення навчитися малювати водило хлопчика від села до
села в пошуках учителя. Був він за школярика-попихача, тобто
наймита, терпів знущання вічно п'яного дядя. В цей час Тарасові – 13,
пасе ягнята за селом і виглядає своє перше кохання – дівчину Оксану.

Інсценізація уривка з твору О. Іваненко «Тарасові шляхи»

Пісня «Виростеш ти, сину...»

1 вед.: Життя нашого поета таке дивне. Слухаючи розповіді про нього, можна подумати, що це легенди. Почалося все з любові до матері та батька й радісного, незважаючи на кріпацький стан, дитинства. Уже змалечку в Тараса проявилися зерна таланту, які потім зійшли буйною порослю.

2 вед.: Найкращий і найцінніший скарб доля дала йому лише по смерті – невмирущу славу й усе розквітаючу радість, яку в мільйонах людських сердець знову й знову збуджуватимуть його твори.

А зараз зустріч із Шевченковими героями.

Причинна: Така її доля... О Боже мій милий!

За що ж ти караєш її молоду!

За те, що так щиро вона полюбила

Козацькі її очі! Прости сироту!

Кого ж їй любити? Ні батька, ні неньки,

Одна, як та пташка в далекому краю.

Пошли ж ти їй долю, - вона молоденька,

Бо люди чужії її засміють.

Чи винна голубка, що голуба любить?

Чи винен той голуб, що сокіл убив?

Сумує, воркує, білим світом нудить,

Літає, шукає, - дума – заблудив.

Щаслива голубка: високо літає,

Полине до Бога – милого питать.

Кого ж сиротина, кого запитає,
І хто їй розкаже, і хто тєє знає,
Де милий ночує:
Чи в темному гаї,
Чи в бистрім Дунаї коня напува?
Чи, може, з другою, другу кохає,
Її, чорноброву, уже забува?
Якби-то далися орлині крила, -
За синім би морем милого знайшла,
Живого б любила, другу б задушила,
А до неживого у яму б лягла.
Не так серце любить, щоб з ким поділитися,
Не так воно хоче, як Бог нам дає:
Воно жить не хоче, не хоче журиться.
«Журись», - каже думка,
Жалю завдає.
О Боже мій милий!
Така твоя воля,
Таке її щастя, така її доля!..

Катерина: Мій батечку, мій братику!
Хоч ти не цурайся!
Наймичкою тобі стану...
З другою кохайся...
З цілим світом... Я забуду,

Що колись кохалась,
Що од тебе сина мала,
Покриткою стала.
Покриткою... який сором!
І за що я гину!
Покинь мене, забудь мене,
Та не кидай сина.
Ось де воно, подивися!
Де ж ти? Заховався?
Утік! Нема! Сина, сина
Батько одцурався.
Боже ти мій!.. дитя моє!
Де дінуся з тобою?
Москалики! Голубчики!
Візьміть за собою... візьміть його...
Бо покину. Як батько покинув...

«Наймичка» Ганна: Ой тумане, тумане, -
Мій латаний талане!
Чому мене не сховаєш
Отут серед лану?
Чому мене не задавиш,
У землю не вдавиш?
Чому мені злої долі,
Чом віку не збавиш?

Ні, не дави, туманочку!
Сховай тільки в полі, -
Щоб ніхто не знав, не бачив
Моєї недолі...
Я не одна – єсть у мене...
І батько, і мати...
Єсть у мене, туманочку,
Туманочку, брате!
Дитя моє! Мій синочку,
Нехрещений сину,
Не я тебе хреститиму
На лиху годину!
Чужі люди хреститимуть,
Я не буду знати,
Як і зовуть... Дитя моє!
Я була багата...
Не лай мене, молитимусь,
Із самого неба
Долю виплачу сльозами
І пошлю до тебе.

* * * * *

... А я ледве додигала
До вашої хати,
Не хотілось на чужині
Одній умирати!

Коли б Марка діждатися...

Та щось тяжко стало!

Заходить Марко. (До Марка)

... Марку!

Прости мене! Я каралась!

Весь вік в чужій хаті...

Прости мене, мій синочку!

Я... Я твоя мати...

Лілея: За що мене, як росла я, люди не любили?

За що мене, як виросла, молодую вбили?

За що вони тепер мене в палатах вітають,

Царівною називають, очей не спускають

З мого цвіту? Дивуються, не знають, де діти!

Скажи мені, мій братику, королевий цвіте!..

...Брате мій, з тобою ми давно кохаємось,

А я й не сказала, як була людиною, як я мордувалась.

Молодого, короткого не дали дожити

Люди віку. Я умерла зимою під тином,

А весною процвіла я цвітом при долині,

Білим цвітом, як сніг білим! Аж гай звеселила.

Зимою люди...Боже мій! В хату не пустили.

А весною, мов на диво, на мене дивились.

А дівчата завітчались і почали звати

Лілеєю-Снігоцвітом, і я процвітати

Стала в гаї, і в теплиці, і в білих палатах,
Скажи ж мені, мій братику, королевий цвіте:
Нащо мене Бог поставив цвітом на сім світі?
Щоб людей я веселила, тих самих, що вбили
Мене й матір? Милосердний, святий Боже, милий!..

Козак 1: Україно, Україно, серце моє, ненько,
Як згадаю твою долю, заплаче серденько.

Була колись гетьманщина,
Та вже не вернеться,
Було колись – панували,
Та більше не будем!
Тої слави козацької
Повік не забудем!

Козак 2: Слава не поляже,
Не поляже, а розкаже,
Що діялось в світі,
Чия правда, чия кривда,
І чиї ми діти.
Наша дума, наша пісня
Не вмере, не загине...
От де, люди, наша слава,
Слава України!
Без золота, без каменю,

Без хитрої мови,
А голосна та правдива,
Як Господа слово.

Пісня «Ой у лузі червона калина...»

Тарас: Не вмирає душа наша,
Не вмирає воля.
І неситий не виоре
На дні моря поле.
Не скує душі живої
І слова живого...

1 вед.: Ми чуємо тебе, Кобзарю, крізь століття,
І голос твій нам душі окриля.
Встає в новій красі, забувши лихоліття,
Твоя, Тарасе, звільнена земля...

2 вед.: У росяні вінки заплетені суцвіття
До ніг тобі, титане, кладемо.
Ми чуємо тебе, Кобзарю, крізь століття,
Тебе своїм сучасником зємо.

Хлопець читає поезію «Пролунав Тарасів голос»

Та й по всьому світі:
«Поховайте та вставайте,
Кайдани порвіте!»

Хвала й слава Кобзареві
Од роду й до роду,
Що сміливо кликав люд
Битись за свободу.
Розцвіте у щасті
Наша Україна,
Співає славу Кобзареві
Трудова родина.
Завжди й всюди був з народом,
Жив між кріпаками.
За теж так він і карався
Лютими панами.
Мов троянда, розквітає
Вільна Україна.
Народ повік не забуде
Великого сина.

Хлопець 2. Поезія «Слався, Тарасе великий»

Столунно, стосвітно.
Слався у душах і думах
На вільній землі.
Час тріумфальним стомовним
Гряде «Заповітом» -
Свято в родині твоїй немалій.

1 вед.: У грудях народу – у кожній жилці,

В гаях народних – у кожній гілці,

У кожній хвильці твого Дніпра

Цвіте твій голос і не вмира.

2 вед.: Твій голос повнить пшеничний колос,

Бо те, за що ми жили й боролись,

Твій сон щасливий, зоря твоя,

Велика, вольна, нова сім'я.

Виконується «*Заповіт*»